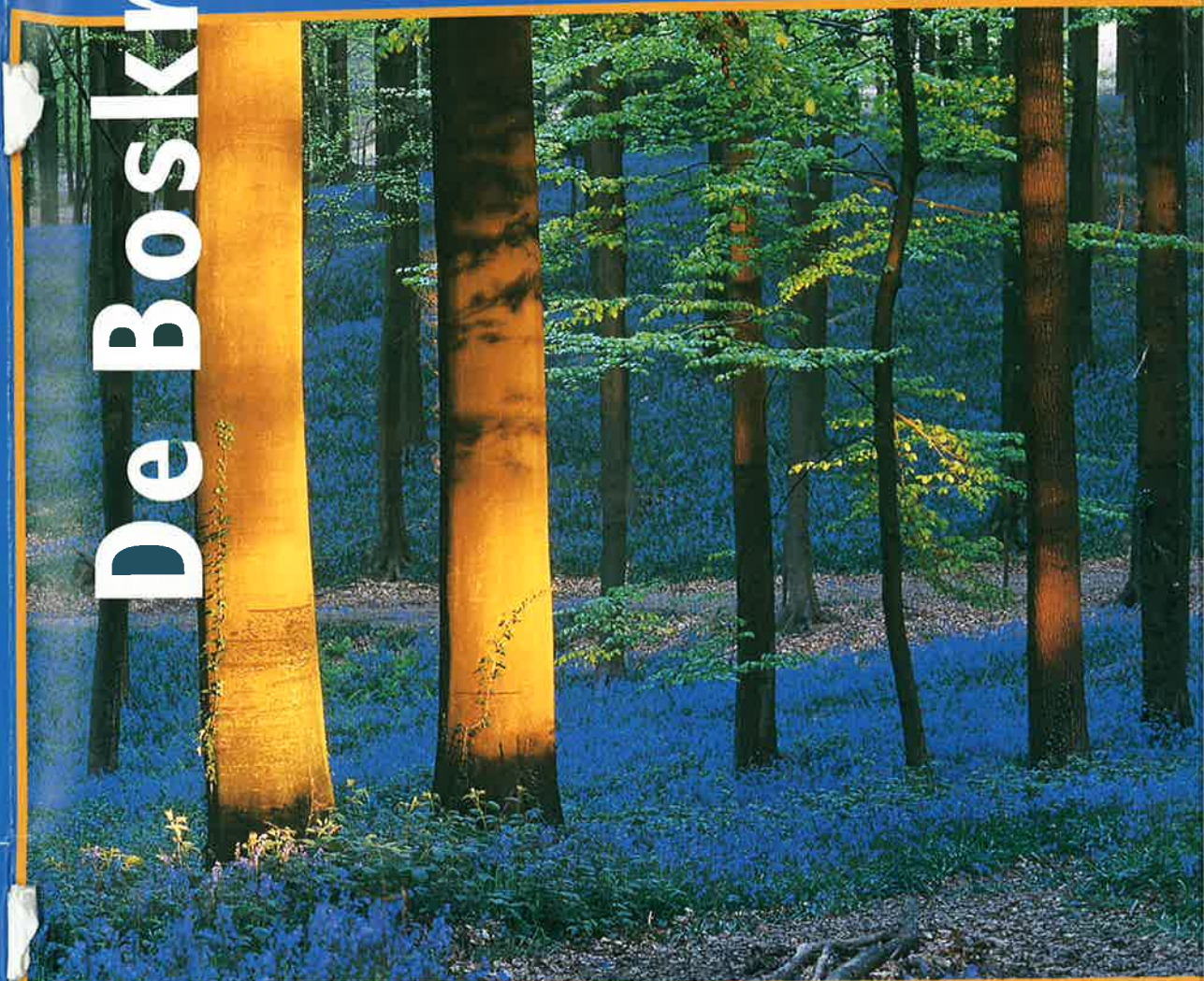

De Boskrant

tweemaandelijks tijdschrift • november-december • 32de jaargang nr. 5 • ISSN 0773 137 X
Afdruktentoon: 9090 Melle 1

**Mededelingsblad van
Vereniging voor Bos in Vlaanderen**

**November
December
2002**

VBV

Mededelingsblad van 'Vereniging voor Bos in Vlaanderen'

Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode

tel.: 09 264 90 50 fax: 09 264 90 92 e-mail: info@vbv.be webpagina: www.vbv.be

tweemaandelijks tijdschrift – verschijnt 5 maal per jaar

november-december • 32ste jaargang nr. 5

ISSN 0773 137 X • Afgiftekantoor: 9090 Melle 1

Werken mee aan dit nummer

Ingrid De Bruyne, Rik De Vreese, Katrijn Gijsel,
Joris Menten, Lut Slembrouck, Hans Scheirlinck,
Kristel Steenhout, Nancy Van Camp,
Ann Van Herzele.

Eindredactie

Dries Gorissen, Inge Serbruyns,
Geert Van Kerckhove.

Artikels en berichten

Artikels en berichten kunnen steeds toegezonden
worden naar het adres van de vbv. Zij zullen voor
publicatie aan de redactieraad worden voorgelegd.
Gedeeltelijke of gehele overname is steeds toegela-
ten mits bronvermelding.

Bijdrage

Lidgeld + Boskrant: € 15,00

Lidgeld + Boskrant + Bosrevue: € 20,00

Lidgeld student (Boskrant): € 9,00

Lidgeld student (Boskrant + Bosrevue): € 12,00

Te storten op rekening 448-3605351-56
met vermelding 'Lidgeld vbv 2003'

Gedrukt op chloorvrij gebleekt kringlooppapier

Foto voorpagina: Bosbeeld

© Nobert Huys, Fennec-Films

Editoriaal	01
Pro Silva	02
Bosbeheer & Biodiversiteit.	
Deel 14: zweefvliegen en bosbeheer	02
Uit de vereniging	07
Rein en Ever en het bos	07
VBV-studiedag	08
Beleid	11
De afbakening van het Vlaams Ecologisch	
Netwerk: gevolg voor de Vlaamse bossen	11
Tropisch Bos	13
Groenhart	13
Tropische Bos-fuif	14
Verken het bos	15
Het Zevenbergenbos	15
Beleid	20
Het Lappersfortbos: topje van de ijsberg	20
Week van het bos	22
Terugblik 2002	22
Uit de vereniging	24
Winnaars Zomertochten 2002	24
Uit de sector	25
NeighbourWoods	25
Bosgroepen	28
Ecologisch beheer in de Bosgroepen	28
Boekbespreking	32
Langs trage wegen...	32

De door U meegedeelde en op het verzendelijk afgedrukte
persoonsgegevens, werden opgeslagen in een bestand dat be-
heert wordt door onze vereniging. Ze worden uitsluitend ge-
bruikt voor verzending van onze tijdschriften, documentatie
en informatie m.b.t. onze vereniging. U heeft recht op inzage
van uw persoonlijke gegevens en kunt hiervan altijd verbe-
tering vragen. Bij het openbaar register kan altijd aanvullende
informatie worden bekomen.

wet van 8/12/92
ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Bosbehoud: een voortdurende strijd!

Via het dossier Lappersfortbos kwam het thema 'bosbehoud' nog eens hoog op de politieke agenda te staan. Een aantal 'anders-globalisten' startten ruim een jaar geleden met een protest-actie tegen de geplande ontbossing van een stukje van de groene gordel rond Brugge. Door hun eigen lot letterlijk en figuurlijk te koppelen aan dat van het bos hebben zij gestreden voor het behoud van deze groene oase in een verstedelijkt gebied. Een strijd waarin verschillende niet-conventionele wapens werden ingezet: geweldloos verzet, sensibilisatie via geleide wandelingen en concreet uitgewerkte plannen met constructieve alternatieve oplossingen voor de geplande 'harde infrastructuur'. Een strijd die niet vertrok vanuit eigenbelang of persoonlijk gewin maar vanuit het maatschappelijk belang en het behoud van een leefbare woonomgeving.

De ontruiming van het bos door 'de ordehandhavers' ging gepaard met een militaristisch machtsvertoon en de inzet van geweld dat ver over de tollerantiegrenzen ging van iedere zichzelf respecterende democratische maatschappij. Het mooiste bewijs dat verantwoordelijke politici noch ordehandhavers wisten op welke manier zij dienden om te gaan met dergelijk geweldloos verzet. De publieke afkeer tegen dit buitensporige politiegeweld was dan ook terecht. De vele positieve reacties en steunbetuigingen die de bezetters ontvingen vanuit de verschillende geledingen van de maatschappij tonen aan dat er een zeer groot maatschappelijk draagvlak is voor bos en dat door het te beschermen het algemeen belang wordt gediend.

Een boodschap die inmiddels ook de meeste beleidsmakers hebben begrepen. Politici die voor bosbehoud hun nek willen uitsteken en hierbij ingaan tegen de economische belangen van de 'harde' sectoren blijven echter tot op heden witte raven. Men moet vaststellen dat politici gretig gebruik maken van het kluwen van bevoegdheidsdomeinen en verantwoordelijkheden tussen de bestuurlijke niveaus om de hete aardappel naar elkaar door te schuiven. Eens de kogel door de kerk werpen zij zich allemaal maar al te graag op als 'de grote redder van het bos'.

De recente gebeurtenissen tonen aan de maatschappelijke vraag naar bosbehoud zeer groot is. Toch verdween er in de voorbije tien jaar dagelijks een bos gemiddeld ter grootte van twee voetbalvelden. Dit terwijl het Vlaams Parlement (de uitvoerende macht) vijf jaar geleden heeft opgelegd dagelijks een nieuw bos aan te leggen ter grootte van vijf voetbalvelden! Wanneer gaat men eens het lef hebben om echt werk te maken van een vernieuwde ruimtelijke ordening? Vijf jaar na de goedkeuring van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen merken we er op het terrein al vast nog bitter weinig van!

Wanneer zal er eindelijk een actieplan worden opgesteld ter bescherming van alle waardevolle bossen die momenteel in harde gewestplansbestemmigen gelegen zijn? Een actieplan waarin middelen worden voorzien om de individuen die persoonlijk schade lijden een eerlijke vergoeding uit te keren. De maatschappij dient echter niet op te draaien voor de 'fictieve' verliezen en planschade die grondspeculanten – zoals Fabricom – lijden. Pas wanneer een dergelijk actieplan is opgemaakt waarin alle bevoegde ministers hun verantwoordelijkheid opnemen, zal bosbehoud een zekerheid zijn in Vlaanderen.

Hans Scheirlinck

Bosbeheer & Biodiversiteit.

Deel 14: zweefvliegen en bosbeheer

JORIS MENTEN

Inleiding

De zweefvliegen vormen een van de meer soortenrijke vliegenfamilies uit onze gematigde streken. In België zijn ongeveer 320 soorten bekend. Meer dan 40% hiervan vertoont een voorkeur voor bossen. Zweefvliegen kunnen op verschillende manieren gebonden zijn aan het bosmilieu en verschillende soorten stellen dan ook verschillende eisen aan het bos. Heel wat zweefvliegen vertonen een zeer bijzondere levenswijze en sommige hebben een complexe relatie met andere organismen of hangen af van welbepaalde structuren.

In dit artikel wordt eerst ingegaan op de invloed van het bosmilieu op de zweefvliegenfauna. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen het larvale stadium enerzijds en het adulte stadium anderzijds. Op basis hiervan worden vervolgens ideeën aangereikt voor een zweefvlieg-vriendelijk bosbeheer.

Larven

Zoals bij de meeste insecten zijn het larvale stadium en de volwassen zweefvlieg zeer verschillende dieren, die andere eisen stellen aan hun leefomgeving. De ecologie en het voorkomen van zweefvliegen wordt in sterke mate beïnvloed door de levenswijze van de larven. Zweefvliegenlarven zijn wellicht het meest bekend als predatoren van bladluizen. Niet alle larvensoorten zijn echter bladluizenrovers. Andere soorten leven als planteneters (*phytophagen*) of afvaleters (*saprophagen*). Elk van deze groepen zal anders reageren op beheeringrepen en wordt verder kort besproken.

Larven als predatoren

Een groot aantal zweefvliegenlarven zijn vleeseters (predatoren). De meeste hiervan leven van bladluizen. Sommige soorten gebruiken echter andere insecten als voedsel. Zo kunnen ook rupsen van nachtvlinders (bv. bladrollers en processierupsen) ten prooi vallen aan zweefvliegenlarven.

De meer algemene zweefvliegen zijn meestal niet gebonden aan een bepaalde bladluis. Zeldzamere soorten stellen echter wel specifieke eisen aan hun voedsel. Ze kunnen gebonden zijn aan welbepaalde soorten bladluizen, die zelf eveneens een gespecialiseerde levenswijze hebben. Zo voeden enkele zweefvliegensoorten zich ondergronds met wortelbladluizen.

Vele bossoorten zijn predatoren van boom-bewonende bladluizen. Dit vereist een aantal aanpassingen. Boombewonende bladluizen zijn relatief actief en leven vrij verspreid. Ze moeten dan ook actiever zijn dan de predatoren van bladluizen op kruidachtige planten. Ze moeten zich over grotere afstanden kunnen verplaatsen. Deze aanpassing is reeds zichtbaar aan de grootte van de eitjes. Zweefvliegen met boombewonende larven leggen relatief grote eitjes. Pas uitgekomen larven hebben op die manier meer reserve en kunnen langer overleven terwijl ze op zoek zijn naar een bladluizenkolonie.

Een kruidenrijk bos met een rijke boom- en struiklaag en een open structuur heeft een grote verscheidenheid aan bladluizen, wat tot een grote verscheidenheid van bladluizen-etende zweefvliegen zal leiden. Monoculturen herbergen een eerder beperkt aantal soor-

Cheilosia variabilis is een algemene soort in de bossen van Oost-Vlaanderen en Brabant. De larven leven in helmkruid en distels. Foto: Joris Menten.

ten bladluizen en kennen een minder rijke zweefvliegenfauna. Het massale voorkomen van enkele bladluizensoorten in bv. naaldboomplantages, kan wel tot grote aantallen zweefvliegen leiden, maar slechts van een beperkt aantal soorten.

Larven als planteneters

De larven van enkele geslachten leven in groene planten of paddestoelen. Knolgewassen zoals lelietje-der-dalen of salomonszegel kunnen bijvoorbeeld belangrijk zijn voor een zeer zeldzame bossoorten. Andere bossoorten zijn afhankelijk van bosplanten zoals daslook en boskruiskruid.

Niet alle soorten die een binding vertonen met het bos, gebruiken bosplanten als waardplant. De larven van sommige soorten leven

Caliprobola speciosa is gebonden aan oude loofbossen. De larven zijn gevonden in rottende beukenstronken. Foto: Joris Menten.

bijvoorbeeld in planten van meer open terrein, waaronder distels of boterbloem. Deze soorten vereisen een mozaïek van open, moerassige plekken en beboste stukken.

Larven als xylobionten

Als we over bosgebonden insecten spreken, denken we snel aan soorten die gebonden zijn aan hout en in levende of dode bomen leven, de zogenaamde xylobionten. Ook zweefvliegen kennen, althans in het larvale stadium, een aantal xylobionten. Hiertoe behoren enkele van onze mooiste, zeldzaamste en meest bedreigde soorten.

Xylobionte zweefvliegenlarven voeden zich met levend of dood hout, uitstromend boomsap of de schimmels in rottend hout. Deze soorten stellen uiteenlopende eisen aan

Xylota sylvarum komt algemeen voor in natte bossen, waar de larven leven in rottende boomwortels of in vochtig, rottend hout. Foto: Joris Menten.

type en staat van het hout en de omgevingsomstandigheden waarin dit voorkomt. Zeer bijzonder zijn de soorten die voorkomen in de gangen van houtborende insecten en zich er voeden met de vochtige mix van insectenuitwerpselen, humus, schimmels en boomsap.

Een voldoende groot aanbod aan dood hout in een bos is dus zeer belangrijk maar volstaat op zich nog niet. Een bos dat rijk is aan xylobionte zweefvliegsoorten moet een grote verscheidenheid van dode en verzwakte bomen herbergen. De zeldzaamste en meest gespecialiseerde zweefvliegen leven in zieke, aangetaste en stervende bomen of stam. Een aantal zweefvliegen zijn sterk afhankelijk van houtborende rupsen of kevers. Ook de boomsoort is daarbij van belang. Inheemse boomsoorten herbergen een grotere diversiteit in zweefvliegenfauna. Het bestrijden van deze insecten kan een negatieve impact op de zweefvliegenfauna.

Andere levenswijzen

Sommige larven leven aquatisch als saprophagen of planktonfiltreerders. Deze soorten zijn meestal moerassoorten en dus minder relevant voor het bosbeheer. Er zijn echter wel enkele typische bossoorten gekend, die in stilstaand water in boomholtes of tussen boomwortels leven.

Verder leven de larven van enkele soorten in nesten van sociale vliesvleugeligen zoals mieren, wespen en hommels. De bescherming van bijvoorbeeld de nesten van bosmieren kan dus ook sommige zweefvliegen ten goede komen.

Adulte vliegen

De meeste adulte zweefvliegen leven van nectar en pollen die ze bij bloembezoek vergaren.

Het voorkomen van geschikte voedselplanten in een bos is dan ook belangrijk voor een rijke zweefvliegenfauna.

In het voorjaar zijn bosgebieden vaak rijk aan nectarplanten zoals bosanemoon, speenkruid en pruimesoorten. Dit verklaart de binding die vroege voorjaarsoorten hebben met bossen. Een voorbeeld hiervan is een vroege voorjaarssoort waarvan de larven leven in distels, buiten het boscossysteem. De soort is echter gebonden aan de omgeving van bosgebieden omwille van de beschikbaarheid van nectar voor de volwassen zweefvlieg.

Later in het jaar hebben gesloten bosgebieden minder bloeiende planten. In de bredere dreven of op kleine lichtrijke plekken kunnen nog wat bloeiende planten, zoals zevenblad en bramen, voorkomen. Grotere open plekken zijn echter onontbeerlijk voor een toereikend nectaraanbod voor het volwassen stadium en dus voor een rijke zweefvliegenfauna. Binnen het bos vormen kapvlaktes, bosweiden en mantel-zoomvegetaties dan ook de belangrijkste biotopen van adulte zweefvliegen.

Richtlijnen voor een zweefvlieg-vriendelijk bosbeheer

Op basis van de ecologie van zweefvliegen en de complexe levenscyclus van verscheidene typische bossoorten kunnen we enkele richtlijnen formuleren voor een zweefvlieg-vriendelijk bosbeheer.

- In een zweefvlieg-vriendelijk bosbeheer wordt gestreefd naar een soortenrijke boom-, struik-, en kruidenlaag, met belangrijke aandacht voor inheemse soorten.
- Voor xylobionte soorten is een grote hoeveelheid en verscheidenheid aan dood hout belangrijk. Oude, zieke en stervende bomen zouden zoveel mogelijk behouden moeten worden. Omvormingen zijn een gelegenheid om de hoeveelheid en verscheidenheid van dood hout in het bos te vergroten. Ringen kan een interessant al-

In de zomer worden bloeiende schermbloemigen druk bezocht door vlinders en zweefvliegen. In dit geval landkaartje (*Araschnia levana*) en doodshoofdzweefvlieg (*Myathropa florea*). Foto: Joris Menten.

ternatief zijn voor het kappen van uitheemse boomsoorten. Oude exemplaren, zelfs van minder gewenste boomsoorten, zouden eventueel behouden kunnen worden.

- In uitzonderlijke gevallen kan de bescherming van specifieke bomen in overweging genomen worden. Dit is het geval bij oude laanbomen met permanente sapstromen.

Xylota abiens is eerder zeldzaam in Vlaanderen en komt vooral voor in bossen met wisselende waterstand.
Foto: Joris Menten.

Deze bomen kunnen extreem zeldzame soorten herbergen. Een voorbeeld is het voorkomen van een Europees bedreigde soort in een rij abelen aan het Rode klooster in het Zoniënwood.

- In uitgebreide bosgebieden zouden open plekken zoals bosweiden, moerassige beekdalen, of heideveldjes onderhouden moeten worden. Deze gebiedjes worden best open gehouden en beheerd ten behoeve van een rijke kruidenvegetatie.
- Ook het bevorderen van mantel-zoomvegetaties zou centraal moeten staan in het beheer van bosgebieden, ook voor kleinere bossen.
- In de struiklaag moet de aanwezigheid van nectarplanten bevorderd worden. Bramen vormen een belangrijk nectarbron en worden beter niet bestreden.

Besluit

Zweefvliegen vormen een belangrijk aspect van de biodiversiteit van onze bossen. Ze kunnen bovendien als indicator dienen voor de diversiteit van andere, minder opvallende insecten. Het hedendaags bosbeheer toont een toenemende aandacht voor de biodiversiteit. Een aantal beheeringrepen, zoals behouden van dood hout en bevorderen van inheemse boomsoorten, zijn ingeburgerd. Ik hoop dat dit artikel een paar suggesties biedt om verder te gaan in het natuurvriendelijk bosbeheer.

De literatuurlijst kan opgevraagd worden op het secretariaat.

Meer informatie:
Joris Menten
zweefvliegen@advalvas.be

‘Rein en Ever en het bos, dat spreekt voor zich.’

Jaarlijks komt rond de periode van de Week van het Bos de vraag naar degelijk educatief materiaal over het thema ‘Bos’. Vooral voor kleinere kinderen blijkt de boeken-

markt relatief beperkt. Daarom hebben afdeling Bos & Groen, het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, de Vereniging voor Bos in Vlaanderen en de Koninklijke Belgische Bosbouwmaatschappij een prentenboek uitgegeven voor kinderen van 6 tot 9 jaar. Bovendien bieden ze de leerkrachten van de eerste jaren van het basisonderwijs een uitgebreid lessenpakket aan, waarin kant-en-klare lessen over een aantal aspecten van het bos opgenomen zijn. De bundel bevat kopieerbare werkblaadjes voor de leerlingen.

Het verhaal

De zevenjarige Rein vindt een tand in het bos, bij de oude beuk met het halve hart. Van wie is de tand? Hij gaat op zoek in het bos, een hele namiddag en nacht lang, en ontdekt dat dieren veel meer kunnen dan zich verstoppen.

Van wie de tand is, verklappen we nog niet.

Dat laten we aan het boek over.

Praktisch

Het boek is uitgegeven door Clavis, geschreven door Evelien De Vlieger en geïllustreerd door Marijke ten Cate. Het boek kost € 12,50 en kan besteld worden bij de vbv. Portkosten bedragen € 1,25.

Het boek is alvast een uitgelezen idee voor onder de kerstboom!!

Meer informatie kan u bekomen bij:
Vereniging voor Bos in Vlaanderen
Lut Slembrouck
Tel.: 09/252 21 13
lut.Slembrouck@vbv.be
Fax: 09/252 54 66.

VBV-studiedag 'De (on)zin van houtproductie in Vlaanderen'

KATRIJN GIJSEL

Donderdag 10 oktober 11. organiseerde de VBV een studiedag in het kader van de Week van het Bos. De studiedag had de ambitie een antwoord te bieden op de volgende vragen: Moet Vlaanderen zelf nog instaan voor houtproductie? Wat is de visie van afdeling Bos & Groen op de houtproductie in Vlaanderen? Is de economische functie van het bos te verzoenen met bijvoorbeeld de ecologische en recreatieve waarde van de bossen? Wat is de impact van de Vlaamse houtproductie op de houtsector in Vlaanderen en hoe zwaar weegt de sector op de arbeidsmarkt? Wat is het verhaal van de vele privé-boseigenaars in de houtproductie? Meer dan 100 mensen luisterden aandachtig naar de verschillende sprekers en het debat.

Elk jaar verbruikt een Vlaming gemiddeld 1 m³ hout. Hout dat ergens moet geproduceerd worden. Onze Vlaamse bossen produceren amper 10% van het hout dat wij nodig hebben, de rest wordt ingevoerd uit andere Europese landen en uit de tropen. In Vlaanderen is er te weinig bos, dat is duidelijk. Onze weinige Vlaamse bossen vervullen bovendien vele functies: ze zijn belangrijk voor recreatie, vormen een zeldzame leefomgeving voor vele planten en dieren, fungeren als scherm, buffer en 'groene long', ...

Houtproductie heeft in een aantal Vlaamse bossen een stapje terug gedaan: bijvoorbeeld in bosreservaten wordt niet meer geëxploiteerd. De afdeling Bos & Groen van de Vlaamse overheid kiest in haar beheervisie resoluut voor een multifunctioneel bosbeheer waar ecologische, sociale én economische functies van het bos naast elkaar staan. Er worden zones afgebakend waar bepaalde functies prioriteit krijgen, zoals speelzones en bosreservaten. Duurzaam beheerde bossen zijn een

garantie voor onder meer de productie van kwaliteitsvol hout.

Houtvester **Bart Meuleman** (afdeling Bos & Groen) beklemtoonde het belang van duurzaam bosbeheer en duurzaam houtgebruik. Dat bewijzen de signalisatie, slagbomen, banken, vuilnisbakken, picknicktafels, ... In Meerdaalwoud en Heverleebos wordt zo veel mogelijk 'eigen hout' gebruikt. Dat drukt enerzijds de kostprijs en anderzijds zorgen realisaties met eigen hout voor een zekere beroepsfierheid bij bosarbeiders en boswachters.

Toch zijn er een aantal problemen: onder meer de beschikbaarheid van inheems hardhout zoals eik en kastanje en het gebrek aan kennis en ervaring. Zo zijn bijvoorbeeld de mogelijkheden van kernhout van den en lork nog onvoldoende gekend.

Tot slot gaf Bart Meuleman een vergelijking tussen de opbrengst van de houtproductie en de recreatieve waarde van Meerdaalwoud en Heverleebos. Deze bossen hebben immers een belangrijke recreatiewaarde, die volgens onderzoek in geldwaarde kan geschat worden op 2 tot 15 miljoen euro per jaar. Terwijl de houtproductie hier jaarlijks (slechts) ongeveer 1/2 miljoen euro in het laadje brengt.

Bert Wierbos (Agglo nv) gaf een beeld van de houtsector. De Agglo-groep is een belangrijke producent van spaan- en osb-platen in Vlaanderen. In plaatmaterialen worden houtproducten hergebruikt, waardoor rondhoutverbruik beperkt wordt. Agglo verwerkt jaarlijks ca. 100.000 m³ (evenveel naald- als loofhout) vers rondhout. Ongeveer 30% komt uit Vlaanderen, de rest wordt ingevoerd. De Agglo-

groep zou graag meer Vlaams hout verwerken, onder meer omwille van de kortere transportafstanden. De 140.000 ha bos in Vlaanderen hebben in theorie een jaarlijkse aangroei van ongeveer 448.000 m³ hout (gerekend met een groei van 8 m³ per jaar per hectare), maar van deze bijgroei wordt slechts 40% daadwerkelijk gebruikt. Dat is deels te wijten aan het grote aandeel privé-bos in Vlaanderen, dat vaak niet voor houtproductie wordt ingeschakeld. Het te oogsten rondhout kan echter vaak uit dunningen gehaald worden. Deze ingreep verhoogt trouwens ook de natuurwaarde van een bos. Voor een deel van de rondhoutbehoefte wil Agglo zich rechtstreeks tot de boseigenaar richten. De groep maakt zich sterk dat meer rondhout uit het particuliere bosbezit kan gemobiliseerd worden. De bosgroepen betekenen hierbij alvast een stap in de goede richting.

Jan Seynaeve (Bosgroepcoördinator Zuiderkempen) sloot naadloos aan bij de vorige spreker. Privé-bossen hebben dikwijls te kampen met achterstallig beheer en een gebrek aan dunning. In deze erg dichte en donkere bossen komt sterfte op stam dan ook vaak voor, waardoor veel hout verloren gaat en de potentiële houtproductie zeer laag is.

Wat is het probleem? Privé-bossen zijn gemiddeld slechts 1 ha groot, wat kleine en voor de exploitant oninteressante houtvolumes oplevert. Bovendien is er een gebrek aan kennis over bosbeheer, boswetgeving, houtprijzen, ... en een wantrouwen tegenover exploitatie. De administratieve rompslomp, lage houtprijzen en hoge kosten voor het bosbeheer werken demotiverend.

De bosgroep wil bouseigenaars motiveren hun bossen duurzaam te beheren door begeleiding bij de administratie, gezamenlijke houtverkoop, kennisoverdracht, ... Praktijkvoorbeelden tonen aan dat deze aanpak werkt. De houtverkoop via de bosgroepen steeg tot ca. 15.000 m³ in 2002, een trend die zich wellicht verder zal zetten. De bouseigenaar krijgt dus hogere inkomsten en het houtaanbod op

de markt stijgt. Houtverkoop is voor de bosgroep echter geen doel op zich, maar een middel om het bos te kunnen beheren. De bosgroepen willen de hand reiken aan de houtverwerkende industrie. De gebrekkige kennis en communicatie met deze bedrijven ervaren zij nu als een probleem, dit vormt een uitdaging voor de toekomst.

De problematiek van de populierenteelt in Vlaanderen werd toegelicht door **Jos Van Slycken** (Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer). Bouseigenaars en de populierverwerkende industrie maken zich zorgen over de toe-

komst van de populierenteelt in Vlaanderen. Momenteel is er ongeveer 20.000 ha populierenbos, waarvan 85% in privé-bezit. De populier neemt ongeveer de helft van de totale loofhoutproductie in Vlaanderen voor zijn rekening. Uit de bosinventaris 2001 (Bos & Groen) blijkt echter dat een terugval van populier tot amper 20% van het huidige peil tegen het jaar 2015 realistisch is.

Oorzaken zijn onder meer het negatieve imago van de populier in de natuursector, en het huidige beleid voor bebossing en herbebossing dat inheemse soorten stimuleert en de populier (gebrandmerkt als exoot) benadeelt. Toch biedt de populier interessante mogelijkheden: tegengaan van verzuring, belangrijke bufferfunctie voor nitraten, populierenhout als hernieuwbare milieuvriendelijke grondstof, ... De populier is een pionier die bij bosuitbreiding snel een bosbeeld en -klimaat creëert. In het VEN biedt de integratie van de Criteria Duurzaam Bosbeheer in de Code Goede Praktijk Populierenteelt potenties. Op landbouwgrond bezit populier mogelijkheden om een deel van de 10.000 ha tijdelijk bos te realiseren tegen 2007, mits een aangepast subsidiestelsel. Bovendien heeft de populier in ons landschap een cultuurhistorische waarde.

Prof. **Freddy Mortier** (Universiteit Gent, Vakgroep Moraalwetenschap) is niet actief in de bossector. Hij benaderde de houtproductie vanuit een milieu-ethische invalshoek. Ethiek is een kritisch onderzoek van waarden en normen, waarbij wordt bekeken welke waarden en normen justificeerbaar zijn. Een waarde is datgene wat men belangrijk vindt, normen zijn regels om deze waarden te beschermen, te verhogen of in stand te houden.

Wat maakt bossen 'waardevol'? Er is de intrinsieke waarde van de natuur, en de extrinsieke waarde van het bos (de 'gebruikswaarde', o.a. van het hout). Multifunctioneel bosbeheer is justificeerbaar op grond van lange termijn menselijke belangen. Voor de natuurwaarde van onze bossen kan je bedenkingen

hebben bij de term 'natuur'. Hiermee wordt immers het maagdelijke, het oerwoud bedoeld, iets wat in Vlaanderen niet meer bestaat. Bij gebrek aan 'natuur' stelt men dus een 'semi-natuur' centraal, bijna steeds man-made. Het onderscheid tussen 'natuurlijk' en 'artificieel' is eigenlijk moeilijk vol te houden.

De eigenlijke conclusies van deze studiedag zijn velerlei. Zowel de bos- als houtsector vinden dat houtproductie in Vlaanderen zinvol is. Het bos in Vlaanderen moet vele functies vervullen, waaronder ook het produceren van hout. Maar moet houtproductie ook een grotere rol spelen in het beheer? Uiteraard beantwoordt de houtsector deze vraag positief, maar ook de boscijneers en bosbeheerders staan niet afkerig tegenover een toename van de houtoogst in Vlaanderen. Op dit moment stellen we immers vast dat nog steeds veel hout verloren gaat, voornamelijk in privé-bossen. Door de komst van de bosgroepen worden privé-boscijneers gestimuleerd om hun bossen duurzaam te beheren. Via gezamenlijke houtverkopen kan een individuele eigenaar ook een meeropbrengst realiseren. De grote uitdaging ligt in het uitbouwen van contacten met de houtverwerkende industrie.

In domeinbossen zoals het Meerdaalwoud is er steeds een spanning tussen de houtproductiefunctie en de ecologische en recreatieve functies van het bos. Toch kan volgens de houtvester de houtproductie hier nog opgedreven worden zonder de andere functies te schaden. Belangrijk is het draagvlak van het ecosysteem als criterium te gebruiken voor houtproductie. Men kiest best voor de productie van kwaliteitshout, zo blijven op lange termijn meer opties open (hierbij wordt inderdaad ook resthout en dunningshout geproduceerd, en met goede stammen kan je later alle kanten uit). De houtverwerkende industrie maakt zich echter sterk op relatief korte termijn (10 à 20 jaar) te kunnen inspelen op het aanbod vanuit de bossen.

De afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk: gevolgen voor de Vlaamse bossen

RIK DE VREESE

Met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (1997) engageert de overheid zich om voor 2007 75.000 tot 100.000 ha grote eenheden natuur (GEN) en 25.000 tot 50.000 ha grote eenheden natuur in ontwikkeling (GENO) af te bakenen. De GEN en de GENO samen vormen het VEN. Het Natuurdecreet (1997) legde een versnelling van de procedure op, zodat tegen het einde van 2002 125.000 ha Vlaams Ecologisch Netwerk zou moeten afgebakend worden.

Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN)?

Het VEN is een samenhangend geheel van bestaande waardevolle en gevoelige natuurgebieden in de open ruimte. Het streefdoel is om zoveel mogelijk grote aaneengesloten natuurgebieden te vormen. Het VEN heeft voornamelijk tot doel de natuur in Vlaanderen beter te beschermen, te herstellen en te ontwikkelen. Het VEN zal opgebouwd zijn uit grote eenheden natuur (GEN) en grote eenheden natuur in ontwikkeling (GENO). Binnen het VEN zullen bijkomende rechten en plichten gelden voor de eigenaars, beheerders en gebruikers, zowel voor particulieren als voor de openbare sector. Om aan deze bijkomende plichten te kunnen voldoen, zullen er extra (financiële) middelen worden gecreëerd.

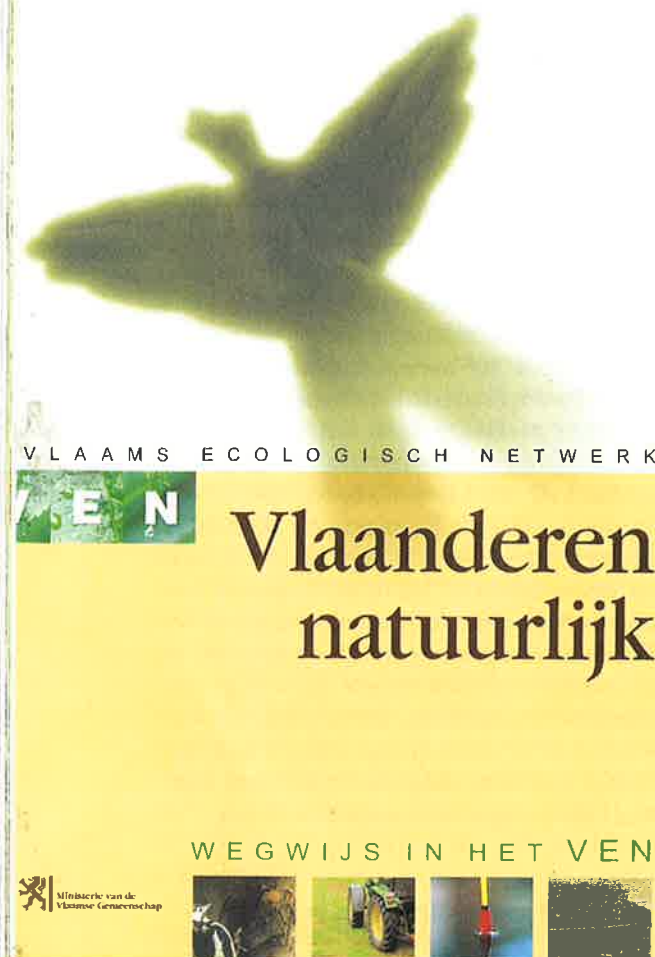
Hoe wordt het VEN afgebakend?

De afbakening van het VEN wordt gefaseerd uitgevoerd. In de eerste fase (die momenteel loopt) worden de zogenaamde consensusgebieden afgebakend. Dit zijn gebieden die nu

reeds een groene bestemming hebben en niet belangrijk zijn voor de landbouw. Deze gebieden werden voorgelegd aan vertegenwoordigers van natuur, landbouw en bos. Op basis hiervan werden de kaarten aangepast en vervolgens werd het openbaar onderzoek voor 86.740 ha opgestart. Dit onderzoek liep tot 21 november 2002. Op basis van de resultaten van dit openbaar onderzoek zal de eerste fase van het VEN afgebakend worden. De tweede fase zal de resterende 40.000 ha afbakenen. Aangezien de eerste schijf van het VEN zowaar een lappendeken is, zal er in de tweede fase voornamelijk gewerkt moeten worden op het afbakenen van grote éénheden natuur om de verbinding te maken tussen de vele groene gebiedjes in Vlaanderen. De start van de tweede fase van het afbakeningsproces wordt nog dit jaar voorzien, zodat de tweede fase afgerond zal zijn tegen het voorjaar van 2004.

Wat is de positie van het bos in het VEN?

Meer dan de helft van het eerste afbakeningsvoorstel bestaat uit bos. Meer dan één derde van de Vlaamse bossen zijn opgenomen in het VEN eerste fase. Met andere woorden: bos is de dragende structuur van de Vlaamse natuurstructuur, en het VEN kan dan ook beschouwd worden als een gemengde bos- en natuurstructuur. Niettemin blijft er een grote rol weggelegd voor bos buiten het VEN. Zo zal het merendeel van de bosuitbreiding (en zeker de stadsbossen) gerealiseerd worden buiten het VEN.

Zijn er speciale regels voor de bossen binnen het VEN?

Bossen binnen het VEN zullen onderworpen zijn aan een aantal regels, bovenop de reeds geldende bepalingen van het Bosdecreet. De belangrijkste wijziging is dat binnen het VEN alle bossen dienen beheerd te worden volgens de criteria duurzaam bosbeheer. Bovendien kunnen via de natuurrichtplannen bijkomende specifieke verplichtingen worden opgelegd. Aan deze inspanningen zijn ook financiële vergoedingen gekoppeld. Voor het opmaken van beheerplannen conform de criteria duurzaam bosbeheer wordt een eenma-

lige subsidie voorzien van € 200/ha. Ook voor de maatregelen binnen de natuurrichtplannen zullen aangepaste subsidie-instrumenten worden ontwikkeld. Bovendien kan een boscigenaar van de overheid de aankoop van zijn/haar bos of grond eisen als hij/zij door de aanwijzing als VEN-gebied en/of door de bepalingen van het natuurrichtplan ernstige schade ondervindt.

Wanneer treedt het VEN in werking?

De gebieden die werden afgebakend in de eerste fase, krijgen in de zomer van 2003 volwaardig het statuut van VEN. Dit gebeurt nadat alle bezwaarschriften die tijdens het openbaar onderzoek ingediend werden, verwerkt zijn. Daarna zal de Vlaamse Regering de eerste fase van het VEN definitief vastleggen.

In het voorjaar van 2003 zullen een aantal besluiten gepubliceerd worden, die onder andere de criteria duurzaam bosbeheer, de aankoopplicht en de vrijstelling van onroerende voorheffingen en successierechten regelen.

Meer informatie?

Meer info kan u krijgen bij de afdeling Natuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, telefoonnummer 02/553 76 83. Een algemene brochure vindt u in de bibliotheek en/of het gemeentehuis.

Voor bosbeheerders, eigenaars, landbouwers en jagers, vissers en recreanten werden specifieke brochures ontwikkeld. Deze brochures kan u bestellen bij de Vlaamse Infolijn (0800/3.02.01) of raadplegen op de website www.ven-ivon.be, waar ook meer informatie te vinden is en de kaarten te raadplegen zijn.

Het nieuwe vbv-tijdschrift Bosrevue zal in het voorjaar 2003 een themanummer rond het VEN en de gevolgen voor de boscigenaar/bosbeheerder publiceren.

'GROENHART': een nieuwe Vlaamse vzw voor ontwikkelingssamenwerking

Wat en waarom?

Er is in Vlaanderen een gebrek aan een organisatie die op doeltreffende manier de link legt tussen ontwikkelingssamenwerking en natuur en milieu. Daarom is zeer recent een nieuwe Vlaamse ngo opgericht.

Verscheidende onafhankelijke experts en organisaties uit de natuur-, milieu- én ontwikkelingssamenwerkingssector in Vlaanderen bundelden hiervoor hun expertise en engagement in de nieuwe vzw 'GROENHART'. Deze zelfstandige vzw heeft als specifiek maatschappelijk doel ontwikkelingssamenwerking op het vlak van natuur & milieu.

Deze ngo wil een breed platform creëren waarbij men beoogt de volgende activiteiten en projecten uit te voeren en te ondersteunen:

- natuurbehoud (oerbos, wetlands, andere ecosystemen) en biodiversiteitsbehoud in de derde wereld
- duurzaam beheer van ecosystemen (bos, wetlands, savanna, kustgebieden, marien) in samenspraak met lokale organisaties en de lokale bevolking
- duurzaam bufferzone beheer rondom nationale parken (door stimulering van ecotoerisme, duurzame jacht en visvangst, microkrediet, duurzame ontwikkelingsactiviteiten) teneinde 'encroachment' en vernietiging van de parken tegen te gaan.
- duurzaam beheer van de natuurlijke grondstoffen (landbouw, bosbeheer en herbebossing, waterbeheer, mijnbouw, ...).

Hoe?

'GROENHART' zal er naar streven dat de lokale bevolkingsgroepen hun ontwikkeling in eigen handen nemen. Daarom wil de ngo vooral werken vanuit initiatieven die bij de lokale bevolking leven en die geïntegreerd zijn in de lokale sociale en culturele context. Dit is immers een eerste garantie voor duurzaamheid. Uiteraard zal ook gestreefd worden naar een belangrijke component 'sensibilisatie' bij de lokale bevolking en in Vlaanderen rondom duurzaam beheer van de ecosystemen en natuurlijke grondstoffen.

Hierbij is 'GROENHART' zich er terdege van bewust dat 'natuurbeheer' meestal niet op de eerste plaats komt bij arme lokale bevolkingsgroepen, maar dat dit vooral thema's zijn zoals de bestrijding van de armoede, verbetering van de gezondheid en leefomstandigheden, verbetering van het onderwijs en verhoging van de welvaart en welzijn in het algemeen. Toch is de ngo ervan overtuigd dat er tal van mogelijkheden bestaan in de derde wereld om natuurbehoud en welvaartsontwikkeling beter te laten samengaan. Meer zelfs, er gaan tal van kansen verloren door een gebrek aan interesse voor en inzicht in de natuurlijke systemen. In duidelijke samenspraak met de lokale partners moet bekeken worden hoe natuurbehoud en ontwikkeling hand in hand kunnen gaan zonder conflictsituaties te vormen. Helaas is dat te vaak het geval in de derde wereld: ongeplande houtkap in oerbossen, ontoelaatbare jachtdruk die leidt tot uitsterfen van soorten, vervuiling van waterreserves, vernietiging van kustgebieden, ...

FUIF TROPISCH BOS 2003

De Werkgroep Tropisch bos
van de VBV organiseert opnieuw een fuif
ten voordele van het Las Heliconias-project
in Costa Rica.

Vrijdag 21 februari 2003

Zaal Albatros

Brusselsestraat 15

(vlakbij Grote Markt)

3000 Leuven

Deuren vanaf 21u30

Kaarten te verkrijgen op het VBV-secretariaat
of via de Werkgroep Tropisch Bos
nancy.vancamp@rug.ac.be

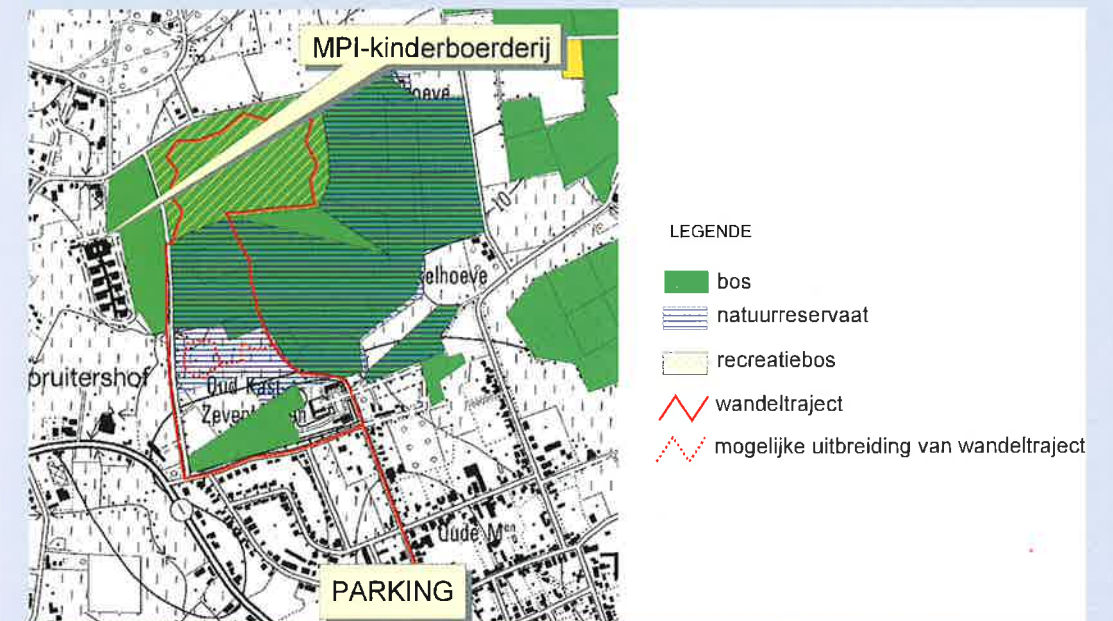
tel.: 09/264 90 50

e-mail: info@vbv.be

kaarten: vvk € 5 • kassa € 6,5 • studenten € 4

Het Zevenbergenbos

KRISTEL STEENHOUT & INGRID DE BRUYNE

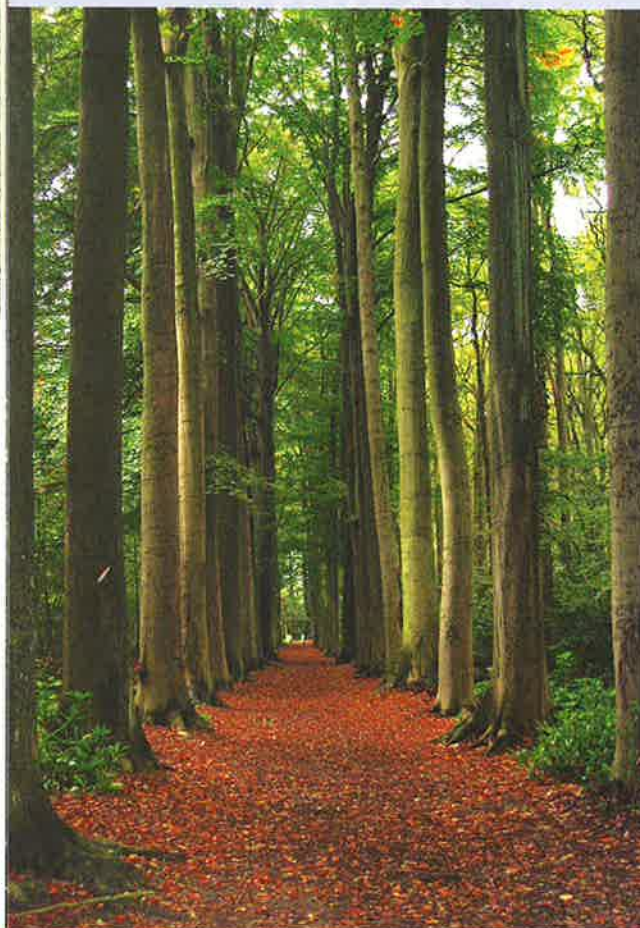

Het Zevenbergenbos vormt samen met het Muizenbos en het Floerenbos een heus boscomplex in de omgeving van Ranst. Sinds 1998 wordt het 33 ha grote privégedeelte van het Zevenbergenbos als reservaat beheerd door Natuurpunt vzw. De huidige eigenaars (sinds jaren '50), de zusters van het Convent van Betlehem, gaven het beheer van het domein via een *erfpachtovereenkomst* aan Natuurpunt. Het overige deel van het bos dat functioneert als speelbos is gemeentelijke eigendom. Het Zevenbergenbos is vooral bekend voor zijn *voorjaarsflora*: bos-anemoon, speenkruid, gevlekte aronskelk, grote keverorchis, ...

Onze wandeling start op het gemeenteplein richting de Schoolstraat. In het verlengde van deze straat ligt de Kasteeldreef (van wilde kastanjbomen, later linden en een haagbeukhaag) die toegang geeft tot het bos. Aan de linkerzijde zien we het kasteel van Zevenbergen. Vanwaar komt nu die naam? Dit is

heel eenvoudig. In de loop van de geschiedenis is het bos meermaals van eigenaar gewisseld, maar natuurlijk drukte de eerste eigenaar zijn stempel op het gebied: namelijk de familie 'van Sevenbergen'.

Schuin rechts zien we de 'meditatiegrot van Ranst'. Naar verluidt lijkt deze grot zéér goed op de grot van Lourdes. Een bezoekje hier zou u dus een lange reis naar Zuid-Frankrijk besparen. We volgen het pad recht door en passeren rechts van de kasteelvijver. Wat broodkruimels lokken hier heel wat eenden terwijl zwanen vaak pronkend voorbij zwemmen. Aan onze rechterkant ligt, aan de overkant van de beek, het ontoegankelijke reservaatgedeelte dat voornamelijk uit loofbos bestaat. Langs de beek staan o.a. de Gelderse roos, de zoete kerselaar en de rode kornoelje, die duiden op een kalkhoudende bodem. Dicht bij de oppervlakte ligt er immers een fossiele schelpenlaag. Aan de linkerkant bevinden zich open weiden. De eerste weide

staat onder hooibeheer en wordt evenals het voorste deel van de tweede weide omboord door Canadese populieren. In de tweede weide, waar je als natuurliefhebber vrije toegang tot hebt, wordt een begrazingsbeheer toegepast door drie Gallowayrunderen en een ezel (zie foto).

Als we dit laatste perceel inwandelen in de richting van het vogelnestkastje aan één van de omzomende Canadapopulieren, lopen we recht naar een *aangelegde poel*. Een tweede poel ligt iets verderop achter de Schawijkbeek en de populierenrij. De Schawijkbeek ontwaart het natuurreervaat en mondt uit in het Groot Schijn. Het is de enige beek in de omgeving zonder vuilvracht en ze heeft een weelderige vegetatie met talrijke plantensoorten.

We nemen de draad van de boswandeling terug op en wandelen naar het echte bosgedeelte. Het wandelpad volgt de *beukendreef*. De beuken vertonen merkwaardige patronen: de stam is ofwel opengereten, ofwel zwart ogend en aan de voet soms bezet met zwammen. Dat is het gevolg van een zogenaamde

schorsbrand (zie foto). Beuken verdragen immers geen rechtstreekse zonnestralen. Wanneer hun stam niet beschermd wordt door het brede en dichte bladerdek van andere bomen of struiken, verbrandt de stam door de warmte van de invallende zonnestralen. Deze schorsbrand ontstond door het kappen van een populierenbos. De populier is een snelgroeier en dus vlugger kaprijp dan andere bomen. Na de populierenkap brandde daardoor het zonlicht rechtstreeks op de beukendreef. Sommige beuken zijn er niet in geslaagd de beschadigde schors te herstellen en zullen op termijn afsterven, anderen hebben zich gelukkig kunnen herstellen van de plotse tijdelijke verstoring. De aangetaste bomen blijven nog een hele tijd staan, omdat het zacht hout ideaal is voor nestholten van spechten, insecten, paddestoelen, ...

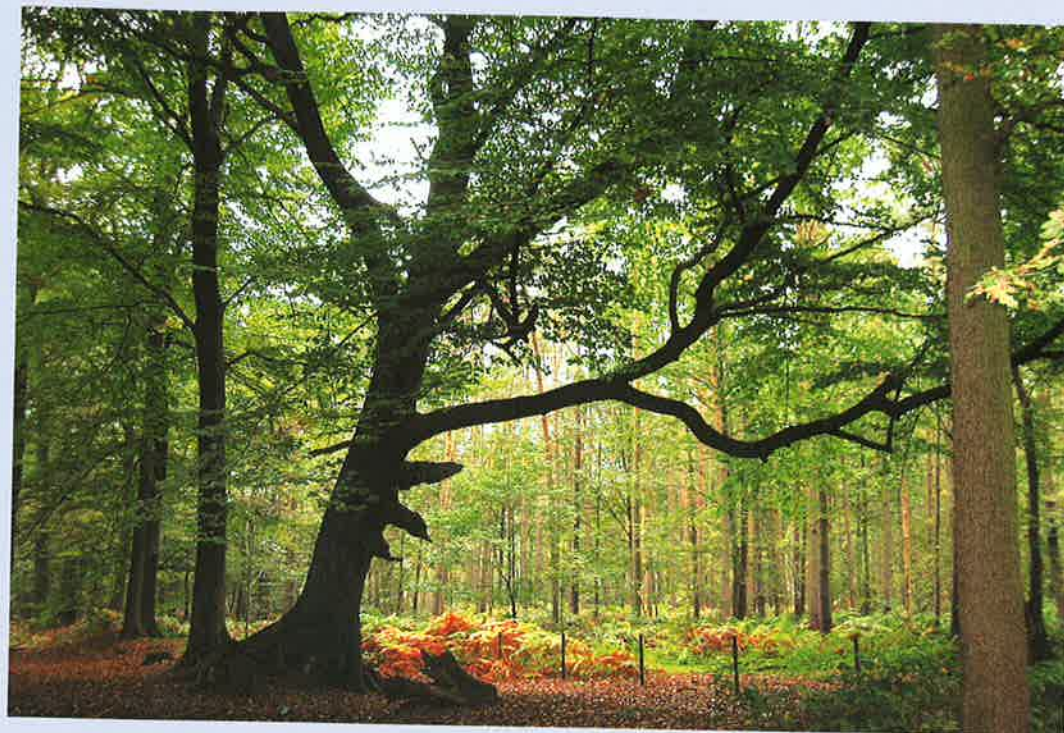
Na het populierenbos zien we aan weerszijden van het wandelpad een toegankelijk eikenbos met een ondergroei van rhododendron en een bijmenging van beuk. Op het moment dat we links een dreef zien (zie foto), gaan we best na de beek rechtsaf.

Vanaf hier is het pad minder rechtlijnig. We zijn terecht gekomen in het 'recreatiebos'. Terwijl het stuk dat achter ons ligt eerder op leemachtige gronden gelegen is, komen we hier op licht zandlemige tot leemig zandige bodems. Sinds jaar en dag staat dit bos bekend als 'het speelbos van Ranst'. We mogen hier van de paden afwijken en ravotten in het bos. De scouts- en giroafdelingen maken er dan ook dankbaar gebruik van. Fijn om weten is dat dit gedeelte van het Zevenbergenbos, samen met het grootste zuidelijke ontoegankelijke reservaatgedeelte en het bos vlakbij het nabijgelegen MPI-complex, een historisch oud bos is.

In dit deel van het bos vinden we in het voorjaar de pracht en praal van meiklokjes en dalkruid. In het bos staan er merkwaardig genoeg ook enkel taxus-bomen, of venijnbomen genoemd. Dit zijn trage groeiers die hier vermoedelijk al lang staan. Bovendien zijn ze,

zoals de naam verklapt, giftig. Tijdens de herfst kunnen we, als we heel goed opletten, talrijke soorten paddestoelen opmerken. Paddestoelen zijn, samen met schimmels, zwammen en onderscheiden zich van de planten doordat ze niet aan fotosynthese doen. Het grootste gedeelte van de zwam bevindt zich ondergronds in de vorm van een netwerk van fijne draden. Enkel de vrucht komt bovengronds om aan voortplanting te kunnen doen via zijn sporen. Dit wordt de paddestoel genoemd. Paddestoelen en bomen werken vaak samen voor het uitwisselen van voedingsstoffen. Je kan in het Zevenbergenbos onder meer tonderzwam, oesterzwam, berkenzwam en kogelzwammetjes tegenkomen. Zelf za-

gen we aardappelvormige paddestoelen, die de naam 'aardappelbovist' dragen.

Om tijdens het spelen de weg niet kwijt te raken, raden we je aan om vanaf het moment dat je de grote dreef verlaat zoveel mogelijk rechtdoor te stappen en wanneer je op een prikkeldraad stuit (d.i. de grens van het reservaat) mee te draaien naar links.

Gaandeweg dringt er meer licht vanaf de bosrand binnen. Dat wil zeggen dat we de Schawijkstraat naderen. Wanneer het pad het aangeeft, draaien we mee naar links tot aan de grote dreef die we voorheen verlaten hadden. We steken deze over en volgen de paadjes die na een tijd de Boerenkrijglaan zullen flankeren. In dit deel van het bos treffen we hier en daar nog Amerikaanse vogelkers aan. Deze struiksoort is evenals de rhododendron een exoot. Dat wil zeggen dat de plant oorspronkelijk niet voorkwam in onze Vlaamse bossen. Volgens het vooropgestelde beheer wordt de Amerikaanse vogelkers verwijderd om de overmaat van deze woekerplanten te voorkomen. Door woekering worden inheemse

planten immers weggeconcentreerd. Voor de jeugd zorgen de talrijk aanwezige rhododendrons voor een boeiend speelterrein voor bosspelen.

Als we de Boerenkrijglaan oversteken kunnen we aan de rechterkant een wandelpad volgen dat een rechtlijnig alternatief is voor de kronkelende boswegen. Vervolgens slaan we aan het eerste kruispunt linksaf de Kastanjelaan in tot aan de Kastanjedreef, vanwaar we eenvoudig dezelfde weg terugvolgen naar het gemeenteplein.

Het Zevenbergenbos bereiken we via de afrit Ranst op de E34. Parkeergelegenheid nabij de kerk en dorpsplein van Ranst.

Voor de kinderen is het leuk om weten dat het MPI-domein een toegankelijke Kinderboerderij heeft. Nabij het complex is ook ruime parkeermogelijkheid.

ABONNEMENTSHERNIEUWING BOSKRANT 2003

Hernieuw vandaag nog uw lidmaatschap van de VBv!

Voor € 15,00 ontvang je een jaar lang de Boskrant (incl. de Zomerboskrant).

VBv-leden krijgen bovendien korting op studiedagen en thema-avonden.

(Studenten betalen slechts € 9,00)

Als je naast de Boskrant ook graag de Bosrevue ontvangt, het nieuwe tijdschrift voor de boscijneraar

met aandacht voor bosbeheer, dan betaal je € 20,00!

(Studenten betalen slechts € 12,00)

**Rekeningnummer: 448-3605351-56
met vermelding 'Lidmaatschap VBv 2003'.**

SPECIALE AANBIEDING

Zoek je een leuk kado voor de eindejaarsfeesten?

De VBv heeft voor u de oplossing!

Schenk 2 Boskrant-abonnementen aan je familie, vrienden of kennissen en ontvang zelf een prachtige stadsbos t-shirt. Stuur de bon op de wikkel met de correcte adresgegevens naar de VBv:

Geraardsbergsesteenweg 267 • 9090 Gontrode

tel.: 09/264 90 50 • fax: 09/264 90 92 • e-mail: info@vbv.be

Na betaling sturen wij je de stadsbos t-shirt op.

ZIE WIKKEL

Het Lappersfortbos: het topje van de ijsberg van zonevreemde bossen

GEERT VAN KERCKHOVE & HANS SCHEIRLINCK

De perikelen rond het Lappersfortbos drukken ons nogmaals met de neus op de feiten: bos en natuur in Vlaanderen moeten wijken voor beton en industrie! De vbv protesteerde tegen de ontruiming van het Lappersfortbos en steunt de actievoerders voor de strijd om het behoud van een waardevol bos. De maatschappij vraagt wereldwijd om meer bos! In heel Vlaanderen overheerst de vraag naar meer groen in en rond de stad. Ook West-Vlaanderen, nu reeds de bosarmste provincie in Vlaanderen, wil een inhaalbeweging maken. Verschillende steden zoals Kortrijk en Roeselare willen een stadsbos realiseren. In Brugge hebben ze een bos en willen ze het vervangen door beton en staal. De stad Brugge ligt duidelijk niet wakker van de vraag naar meer bos en groen. Alleen harde valuta tellen en het Lappersfortbos werd dan ook bij de laatste gewestplanwijziging ingekleurd als industriezone.

En dat is nu net het probleem. Dagelijks zijn er dossiers zoals het Lappersfortbos. Dagelijks sneuvelen er bossen omdat ze ingekleurd staan als industrie-, recreatie- of woonzone. Daarom pleit de vbv al enige jaren voor een sluitende oplossing voor deze 'zonevreemde bossen'. Tot zolang de Vlaamse regering geen oplossing aanreikt voor dit dringende probleem zullen er nog altijd meer bossen verdwijnen dan er worden aangeplant. Het maatschappelijk belang van bos- en natuurgebieden wordt door projectontwikkelaars en grondspeculanten met één pennetrek van tafel geveegd.

Recente onderzoeken tonen aan dat het bos bij de Vlaming op de tweede plaats staat in het lijstje van de favoriete openlucht vrijetijdsbe-

steding. In tegenstelling tot de beleidsmakers en politici heeft de modale Vlaming dus wel begrepen waar het om draait. Er moet meer bos komen en de bestaande bossen moeten worden beschermd. Vandaag de dag kan men in de kleine bossen van Vlaanderen tijdens het weekend immers over de koppen lopen. In de meeste Vlaamse bossen wordt druk gewandeld en gefietst. De mensen vragen meer recreatieve bos- en groengebieden om de dagelijkse stress te kunnen vergeten. De vraag naar meer groen is duidelijk niet langer afkomstig van een kleine kern 'groene jongens'. De vele steunbetuigingen en reacties op de ontruiming van het Lappersfortbos bewijzen dat zwart op wit. De mensen willen het weinige bos dat er is beschermen!

Net zoals het Lappersfortbos in Brugge zijn er nog tientallen dossiers verspreid over Vlaanderen. Kleine stukjes bos die, al dan niet omwille van politiek dienstbetoon, een andere bestemming hebben gekregen op de gewestplannen. Al die 'zonevreemde bossen', worden vandaag de dag bedreigd. In totaal spreken we over ruim 10.000 ha bos die met een vingerknip van de kaart kunnen worden geveegd.

Ondanks het feit dat de Vlaamse regering in haar beleidsdoelstellingen een bosuitbreiding van 10.000 ha vooropstelde, blijkt in de praktijk dat er nog steeds meer bos verdwijnt. Concreet moeten we vast stellen dat er de voorbije jaren nog geen netto-bosuitbreiding is gerealiseerd. In het voorbije decennia verdween er maar liefst 6.000 ha bos terwijl de Vlaamse overheid amper 1.500 ha bosuitbreiding realiseerde. Dat is een heel eind onder de gestelde doelstelling.

Er wordt niet alleen geen effectieve bosuitbreiding gerealiseerd, bovendien ontbreekt ook een efficiënte bescherming van onze bestaande bossen. Heel wat lokale overheden verlenen toestemming om bestaande bossen te ontbossen ten voordele van industrie- en woonzones. Verschillende grondspeculanten hebben de afgelopen jaren dan ook bossen aangekocht in de hoop dat ze een ander (lees roder) kleurtje zouden krijgen. En dat was geen ijdele hoop, want recente BPA's bewijzen dat de zogenaamde 'waardeloze' bossen worden gevaloriseerd. Het lijkt er dan ook sterk op dat de politieke wil, zowel gewestelijk als lokaal, ontbreekt om een degelijk actieplan voor boshoud op te stellen. Ook in dossiers over bos en natuur staan de politici mijlenver van de bevolking.

Niet alleen de politici, ook de media kijken beter eens in eigen boezem. Milieu- en natuurverenigingen moeten hemel en aarde bewegen om hun boodschap onder de aandacht te brengen. De voorbije jaren heeft de Vereniging voor Bos in Vlaanderen heel wat dossiers naar buiten gebracht rond deze zonevreemde bossen. Slechts weinigen haalden het nieuws. Ook nu werd het Lappersfortbos pas een 'hot item' bij de ontruiming van het bos. De bezetters van het Lappersfortbos die zich meer dan een jaar lang vrijwillig en belangeloos hebben ingezet voor het behoud van het bos, werden pas nieuws bij hun hardhandige uitdrijving. Stel dat de bezetters het bos hadden ontruimd na het vonnis van de rechtbank. Stel dat er geen politie-actie nodig was. Zou Vlaanderen dan geweten hebben dat het zoveelste zonevreemde bos van de kaart werd geveegd?

We zijn de actievoerders en bezetters van het Lappersfortbos meer dan dankbaar. Via hun actie hebben zij duidelijk gemaakt dat valorigeren van bosgebieden niet gelijk staat met verkavelen en vol storten met beton. De vele positieve reacties en steunbetuigingen die zij ontvingen vanuit de verschillende geledingen van de maatschappij tonen aan dat dit niet en-

kel het gedachtengoed is van enkele 'groene idealisten'. In tegendeel, er is een zeer groot maatschappelijk draagvlak voor bos en door het te beschermen, dient men het algemeen belang. Men mag alleen niet vergeten dat er nog tientallen dergelijke dossiers op tafel liggen. Ook die bossen verdienen de nodige aandacht en bescherming. Op veel plaatsen strijden lokale actiegroepen, met de steun van de bevolking, voor het behoud van het bos als onderdeel van een kwaliteitsvolle leefomgeving. Via acties en juridische veldslagen trachten zij de bosvernietiging te verhinderen, terwijl het gewoon een basisrecht zou moeten zijn om in je leefomgeving over een toegankelijk bos te beschikken. Laat ons daar werk van maken.

De Week van het Bos

De vierentwintigste Week van het Bos was een groot succes. Tienduizenden kinderen en volwassenen hebben van 6 tot 13 oktober deelgenomen aan de vele activiteiten in en rond de Vlaamse bossen.

Het thema 'Bosinhoud/Bosinhout' sprak iedereen tot de verbeelding. Hoe ontstaat de grondstof hout en welke weg legt een jong boompje af tot het volwassen wordt? Wat gebeurt er na het kappen en bij de verwerking? Waar gaat al dat Vlaams hout heen? Op deze en nog veel meer vragen wou de voorbije Week van het Bos een antwoord geven.

De officiële opening vond plaats in Oost-Vlaanderen. In de Makegemse bossen (Mereelbeke) was minister Vera Dua te gast om het startsein te geven voor de grootste boshappening in Vlaanderen. Verspreid over Vlaanderen waren er talrijke boswandelingen, tentoonstellingen, workshops en demonstraties. We geven u een sfeerbeeld.

Diegenen die er dit jaar niet bij waren, schrijf alvast de volgende Week van het Bos in uw agenda van 2003. Afspraak in de eerste week van oktober!

Winnaars van de Zomerzoektochten 2002

Hoofdprijs

Wim Van Buggenhout (Opwijk)

Een waardebon voor een weekend van 2 personen ter waarde van € 200,00 geschenken door Toerisme Limburg uit de brochure Vlaanderen Vakantieland en een boekenpakket ter waarde van € 175,00.

Eerste prijzen per provincie

Hoofdprijs West-Vlaanderen

Van Gestel-Mermans (Retie)

Een waardebon voor een weekendverblijf van 2 personen in West-Vlaanderen ter waarde van € 50,00 geschenken door Westtoerisme vzw uit de brochure Vlaanderen Vakantieland, aangevuld met een boekenpakket ter waarde van € 75,00

Hoofdprijs Oost-Vlaanderen

Ignace Buyttaert (Beveren-Waas)

Toerisme Oost-Vlaanderen schenkt een waardebon ter waarde van € 125,00 uit de brochure Vlaanderen Vakantieland.

Hoofdprijs Antwerpen

Braeckman Alain (Heusden)

Toerisme Kempen schenkt een waardebon voor een driedaags fietsarrangement 'Grenslantrip' in een trekkershut, inclusief twee overnachtingen met ontbijt, routebeschrijving en infopakket.

Hoofdprijs Limburg

Bob Van de Putte (Kasterlee)

Een samengesteld boekenpakket ter waarde van € 125,00.

Hoofdprijs Vlaams Brabant

Johan Vandaele (Langemark)

Een samengesteld boekenpakket ter waarde van € 125,00.

Winnen een boekenpakket ter waarde van € 50,00

Staf Heurckmans (Mol), Jacques Debaere (Kluisbergen), Marleen Manders (Kalmthout), Karien Van Leemput (Herent), Patrick Everaert (Oudenburg), Hilde Van Laere (Neufchateau), Dirk Verheyen (Mortsel), Raf Jennes (Antwerpen), Myriam Verhulst (Lennik), Fam. Del'hay-Verlooren (Ieper).

Hierbij willen wij nogmaals onze talrijke sponsors bedanken voor hun steun:

- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bos & Groen
- Toerisme Limburg
- Toerisme Oost-Vlaanderen
- Westtoerisme
- Toerisme Kempen
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Natuur
- Uitgeverij Lannoo
- het Davidsfonds
- Stichting Leefmilieu
- Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels

NeighbourWoods

... advancing the quality of life and the environment of European cities through the socially-inclusive planning, design and management of urban woodlands ...

RIK DE VREESE EN ANN VAN HERZELE

De verschillende casestudies

Europa is een sterk verstedelijkt gebied. Stadsbossen en open groene ruimten zijn dan ook zeer belangrijk voor de stadsbewoners. Stadsbossen verbeteren het stedelijk klimaat, kunnen watervoorraden beschermen en zorgen voor recreatie en ontspanning. Enkele uitzonderingen niet ten na gesproken, is de planning en het beheer van de Europese stadsbossen meestal nog geschoeid op een klassieke bosbouwkundige leest. De sociale en maatschappelijke waarden van deze stadsbossen zijn zeer hoog. De druk vanuit de stad op het bos is echter minstens even hoog. De verhouding tussen de stad en zijn stadsbos is dual: aan de ene kant wordt het stadsbos bedreigd door de oprukkende stad, vervuiling veroorzaakt door de stad, ... Aan de andere kant wonen en werken er in de stad mensen die hun stadsbos nauw ter harte nemen en ervoor willen opkomen om het te beschermen.

Het NeighbourWoods-project is een Europees project, waarin samen met de vbv, de Vakgroep Menselijke Ecologie (Vrije Universiteit Brussel) en 6 buitenlandse partners participeren. Het idee voor dit project groeide onder een aantal deelnemers van de cost-actie rond 'Urban Forests and Trees'. Het project wordt hoofdzakelijk gefinancierd door de Europese Commissie, binnen het vijfde kaderprogramma - afdeling 'Quality of Life and Management of Living Resources'. Dit project wil een soort 'toolbox' beschikbaar stellen voor beleidsmakers, planners, ontwerpers en beheerders van stadsbossen in Europa. Dit houdt in dat ideeën, instrumenten en technieken zullen worden uitgewerkt om hun te helpen op een meer sociaal inclusieve manier te plannen, in te richten en te beheren.

Het project is gestart op 1 juli 2001 met het opbouwen van een theoretisch kader voor het onderzoek. Daarna werd met behulp van voorbeelden uit heel Europa een overzicht en analyse gemaakt van een aantal veelbelovende technieken voor de planning, aanleg en beheer van stadsbossen. Eind oktober 2002 werd een selectie gemaakt van een aantal van deze technieken om toe te passen in 6 gevalsstudies. Deze gevalsstudies zijn gesitueerd in Helsinki (Finland), het Öresundgebied (gebied rond Kopenhagen, Denemarken en Malmö, Zweden), Telford (Verenigd Koninkrijk), Florence (Italië), Stara Zagora (Bulgarije) en Gent (België).

In elk van deze gebieden zal telkens een bepaalde techniek verder worden ontwikkeld en toegepast. Zo zal in Helsinki een GIS-onderzoek worden uitgevoerd op de aanwezige groenstructuur. Hierbij zullen sociale indicatoren worden gehanteerd naar het idee van het onderzoek uitgevoerd in de Vlaamse steden in het kader van het MIRA-S2000-rapport. De Öresund gevalstudie is een soort van 'transborder' project. Het onderzoek zal de verschillende professionele tradities die historisch gegroeid zijn in bos- en landschapsbeheer in Denemarken en Zweden vergelijken. Telford is één van de zogenaamde 'new towns' in Engeland, en werd in de jaren zestig aangelegd. Interessant in dit gebied is dat de nieuwe stadsontwikkeling pas werd opgestart nadat een groenstructuur werd ontwikkeld.

The oak that rocks the cradle. A sunny day out in the urban woodland Dyrehave near Copenhagen. Foto: Tim Christophersen.

Het onderzoek zal zich ondermeer richten op het gebruik en de beleving van het stadsbos. In Florence zal gewerkt worden rond drie bestaande boscomplexen, waar specifiek aandacht zal uitgaan naar de mogelijkheden tot het betrekken van kinderen bij het plaatselijke milieubeleid. In Stara Zagora (Bulgarije) zal een communicatieproces worden opgestart tussen de beheerder (het stadsbestuur) en de bezoekers van het Ayazmo park. Hierbij zal speciale aandacht uitgaan naar de jeugd en het betrekken van minderheidsgroepen. Verder zal het NeighbourWoods project in Gent het lopende project van het 'Parkbos' opvolgen en er ondermeer een aantal technieken rond publieke participatie toepassen. Naast het samenwerken met directe betrokkenen zoals bewoners en grondgebruikers, zal bijzonder aandacht worden besteed aan het bereiken van de toekomstige bezoekers.

Na de ontwikkeling en toepassing van de methodes en technieken in deze zes gevalsstudies zal het project besloten worden met het samenstellen van een handleiding voor praktisch gebruik. Deze handleiding wordt een must voor iedere stadsbosbouwer in Europa.

NeighbourWoods in Telford (UK). Foto's: Alan James Simson.

Wat is een 'NeighbourWood'?

Een 'NeighbourWood' is een open, publieke ruimte in een stedelijke of randstedelijke omgeving, met een boskarakter. Een 'NeighbourWood' is eigendom van de lokale gemeenschap (dorp, gemeente of stad), ofwel als formele eigenaar, ofwel door de aanwezigheid van een algemeen gevoel van verbondenheid en eigendom door de gemeenschap. In Vlaanderen zijn dus niet enkel het Zoniënwood of het Meerdaalwood als 'NeighbourWoods' te definiëren, ook het Lappersfortbos of het gemeentelijk bosje in uw buurt waar de kinderen komen spelen is te aanzien als een 'NeighbourWood'.

Picnic at Celebrating National Forest Day 2001 in Denmark. Foto: Tim Christophersen.

- 'NeighbourWoods' zijn te vinden op een steenworp van uw deurempel;
- 'NeighbourWoods' zijn bossen of bosjes waar de lokale mensen betrokken worden in de planning, het ontwikkelen, het realiseren en het beheren van 'hun' bos;
- 'NeighbourWoods' zijn in de eerste plaats bossen of bosjes, maar deze kunnen variëren in grootte, vorm, karakter, ...

Meer informatie?

contacteer Rik De Vreese op het vbv secretariaat, rik.devreese@vub.be of Ann Van Herzele op de Vakgroep Menselijke Ecologie ann.vanherzele@vub.ac.be of surf naar de NeighbourWoods website: www.fsl.dk/euforic/neighbourwoods

Het NeighbourWoods project wordt ondersteund door de Europese Commissie FP5 – Quality of Life and Management of Living Resources Contract number: QLK5-CT-2001-00165

De aanmoediging van het ecologisch beheer binnen de Bosgroepen

FREDERIK VAES EN SUS WILLEMS

Eerder in deze reeks rond en over de Vlaamse Bosgroepen werd reeds stilgestaan bij de toestand in de kleine Vlaamse privé-bossen. De dunningsachterstanden in de naaldhoutbossen zijn soms schrijnend, en de ecologische waarde van deze percelen wordt bijgevolg sterk in vraag gesteld. Veelal echter volgt al te snel het oordeel dat hier maar best schoon schip moet worden gemaakt en nieuwe bosaanleg zich opdringt. In deze bijdrage rond bosgroepen gaan we dieper in op verschillende aspecten van het ecologisch gerichte beheer binnen de bosgroepen.

'Wij kopen bos aan als investering, als groene investering. In plaats van ons geld op de bank te zetten, innen wij onze intrest bij elk bosbezoek. Ontspanning, gezonde lucht en het gevoel dat we ook iets doen voor degenen die na ons komen.'

(Boseigenaars uit Bosgroep Zandrug Maldegem-Stekene, september 2002.)

Te veel bomen...

De ervaringen met de bosgroepen hebben geleerd dat het nooit te laat is om achterstallige dunningen weg te werken. Er zijn twee belangrijke redenen om sterk te dunnen. Ten eerste zijn vele kleine eigenaars niet snel geneigd om kaalslagen en nieuwe aanplantingen uit te voeren. Ze weten immers dat er dan relatief grote investeringen volgen en dat ze lang moeten wachten vooraleer de aanplanting weer op een 'bos' begint te lijken. Ten tweede blijkt dat percelen die (zeer) sterk gedund worden, heel goed reageren op deze ingreep. De aanwassen die gemeten worden, zijn spectaculair te noemen. Tijdens dun-

ningsoefeningen voor privé-eigenaars werden een aantal sprekende resultaten opgemeten.

Lopende jaarlijkse aanwassen van 22 m³ per ha voor Corsicaanse den op 40 jaar en lopende jaarlijkse aanwassen van 10 m³ voor grove den op 55 jaar tonen aan dat vele naaldhoutbossen in de leeftijdscategorie 40 tot 60 jaar tegen een serieuze (dunning)stoot kunnen. De bosgroepen hebben dit gegeven van in het begin toegepast als ecologische hefboom. Dunningsvolumes van 50 tot 150 m³ per ha lijken waanzinnig hoog, maar de ecologische dynamiek die daaruit voortvloeit is des te spectaculairder. De kruid- en struikvegetatie ontwikkelt zich zonder meer explosief en het bos wordt ecologisch en visueel snel interessanter. Economie en ecologie gaan door deze ingrepen hand in hand: door de grote dunningsvolumes op kleine oppervlaktes is het toch interessant om deze kappingen op stam te verkopen. In de verkoopvoorwaarden gaat expliciet aandacht uit naar behoud van dood hout, en zeker van zwaar dood hout. Zo werden bijvoorbeeld lokaal zware dode zedennen uit veiligheidsoverwegingen geveld. Deze velling gebeurde echter zodanig dat er nog een stamstuk overbleef, interessant voor allerhande organismen. Op andere plaatsen werden, in overleg met privé-eigenaars, zware Amerikaanse eiken geringd om zo zwaar staand dood hout te verkrijgen.

Sinds kort passen de bosgroepen ook de toekomstboommethode toe. Uit ervaring bleek dat veel eigenaars hun bos negatief benaderden. Dat betekent dat de onderdrukte en dode bomen als eerste werden aangeduid bij dunningen. Ook na de dunning ziet de eigenaar de goede bomen vaak niet staan, maar vraagt achteraf waarom bepaalde, zogenaamde, slechte bomen zijn blijven staan. De toe-

Privé-bossen herbergen soms zeer waardevolle plekjes. Foto: Sus Willems.

passing van de toekomstboommethode geeft een realistischer bosbeeld weer. De reacties van de eigenaars op deze methode zijn positief. De ecologische impact van deze methode kan als volgt worden samengevat. Door het gebruik van toekomstbomen komt er meer licht in het bos en op de bodem en blijven onderdrukte en wegwijnende bomen in het bos staan. Het aandeel dood hout zal dus op termijn stijgen en de kruid- en struiketage zal zich beter ontwikkelen.

Dynamiek

Omvormingen van naaldhout met natuurlijke verjonging van zomereik worden sterk gestimuleerd door zware ingrepen. Onderzoek van Maddelein en Neiryck (1995) bevestigt dat de groei van eik sterk toeneemt na het uitvoeren van sterke kappingen (40% van de staande voorraad).

Bij de opstart van Bosgroep Kempense Heuvelrug werden de domeinbossen en de openbare bossen als referentie gebruikt. Zo werden in het Provinciaal domein Hoge Mouw te Kasterlee zeer interessante experimenten gedaan, deels gestuurd, deels ongewild. Vooral bij de onteigening van een aantal privé-percelen, hebben een aantal privé-eigenaars onbewust schitterende dynamieken tot stand laten komen. Zo werden in de jaren zeventig, vlak voor de overdracht van een aantal percelen aan de provincie, zeer zware kappingen met enkele overstaanders uitgevoerd. Op deze plaatsen zijn prachtige natuurlijke verjongingen van inheems loofhout, deels gemengd met grove den, opgeschoten. Deze voorbeelden worden nu als dankbare voorbeeldprojecten aan de beseigenaars getoond (Willems, *et al.*, 1997). Intussen zijn zo al tientallen percelen omgevormd. Het grote voordeel van deze werkwijze voor de eigenaar is dat hij op die manier een interessant hout-

volume kan verkopen en bovendien beroep kan doen op subsidies voor de omvorming met natuurlijke verjonging.

Niet alleen omvormingskappen van naaldhout, ook enkele percelen populier met natuurlijke verjonging van zomereik werden intussen succesvol en met een minimum aan schade uitgevoerd.

Bosranden, open plekken en ... bospest

In 2001-2002 heeft de Bosgroep Kempense Heuvelrug drie bosranden aangelegd. Het onderhouden van deze bosranden wordt gecombineerd met het sterk uitdunnen van de (naaldhout)bosranden.

Het beheer van open plekken richt zich veelal op heideherstel. Zo werd door de arbeidersploeg van de Bosgroepen Kempense Heuvelrug en Bosgroep Zuiderkempem heide gemaaid en geplagd in boscomplexen van Retie, Herentals, Meerhout en Balen. In Retie werd zelfs een gagelstruweel gemaaid.

De bestrijding van Amerikaanse vogelkers is één van de belangrijkste opdrachten van de arbeidersploegen geworden. Honderden hectaren werden reeds behandeld. De zin van bestrijding van Amerikaanse vogelkers staat nog vaak ter discussie. Toch blijkt dat, als deze exoot – ook al is het maar tijdelijk – wordt teruggedrongen, zich een mooie dynamiek ontwikkelt. Inheemse soorten kunnen zich verjongen en vestigen. Het is uiteraard een illusie te denken dat we op korte termijn van de bospest in Vlaanderen verlost geraken.

Multimonitoring

Recent zijn de bosgroepen begonnen met het inventariseren van 'kritische organismen' (typische planten of dieren) die voorkomen in bepaalde boscomplexen. Het is de bedoeling om deze te gebruiken als indicator voor de standplaats, en om het beheer waar mogelijk af te stemmen op het voorkomen van deze

soorten. Een aantal van deze 'kritische organismen' zijn: rode bosmier, echte guldenroede, meiklokje, sleedoorn, hondsroos en stekelbrem.

Soms worden in de privé-bossen op natuurvlak waardevolle ontdekkingen gedaan, zoals bijvoorbeeld op de Willekensberg in Lummen (Bosgroep West-Limburg). Op deze plaats staan in privé-bossen nog zeer oude hakhoutstoven van haagbeuk en winterlinde. Deze kunnen mogelijk autochtoon materiaal bevatten. Op diezelfde plaats werd eveneens een prachtig privaat middelhoutbos met grauwe abeel als oud boomhout teruggevonden. Ook in de Bosgroep Kempense Heuvelrug zijn interessante hakhoutstoven van winterlinde aangetroffen. Mooie populaties van boskers en ratelpopulier zijn in dit gebied minstens even interessant. Deze waardevolle vondsten worden gerapporteerd aan het Instituut voor Bos- en Wildbeheer, en worden bij de beheerplanning in kaart gebracht. De lokale natuurverenigingen en privé-eigenaars worden zoveel mogelijk betrokken bij deze monitoring, zodat een soort van 'ecologische wisselwerking' ontstaat.

Eveneens in het kader van het verzamelen van autochtoon materiaal, heeft de Bosgroep Noord-Hageland zaad geoogst van als autochtoon aangeduide bomen en struiken. De arbeidersploeg verzamelde de zaden van onder andere boskers, es, sleedoorn, eenstijlige meidoorn, tweestijlige meidoorn, sporkehout, hondsroos, gewone vlier, wilde lijsterbes en Gelderse roos. In samenspraak met het Instituut voor Bos- en Wildbeheer werden deze zaden als contractteelt opgekweekt bij een lokale boomkweker.

Voorbeeldbossen

Bosgroep Kempense Heuvelrug en Bosgroep Zuiderkempem startten met de uitbouw van een 'voorbeeldbossen'netwerk. Deze bossen, eigendom van de Stichting Kempens Landschap, zullen gebruikt worden als uithang-

bord voor de omliggende privé-boseigenaars. In twee van deze bouseigendommen worden de Criteria Duurzaam Bosbeheer praktisch toegepast. Na overleg tussen de bosgroepcoördinatoren en de eigenaar werden op het terrein al verschillende maatregelen uitgevoerd.

Zo werden toekomstbomen aangeduid, boomgroepen om op stam te laten afsterven aangeduid, verjongingsgroepen en -kappen uitgezet, en selectieve dunningen aangetekend. Verder zullen waardevolle vegetaties aangepast worden beheerd, de interessante zaadbomen extra aandacht krijgen, en de ontwikkeling van zoom- en mantelvegetaties worden gestimuleerd. Deze 'voorbeeldbossen' zullen in de toekomst een interessante bron van discussie zijn voor de bosgroepcoördinatoren, de bosbeheerders en/of bouseigenaars.

De houding van de bouseigenaars

Dat de bouseigenaars steeds milieubewuster worden, blijkt uit de contacten met de bosgroepen. Steeds meer mensen die bos gaan kopen als een 'groene belegging', als een kapitaal waar men vandaag van geniet, en waar later ook de kinderen en kleinkinderen zullen kunnen van genieten. De economische functie van hun bos is voor hen niet belangrijk. De ervaring van het bos en al wat er groeit en bloeit, de veranderingen, de dynamiek en de mystiek van het bos blijkt steeds meer aan te spreken. Bos wordt voor deze mensen iets om hun levenskwaliteit te verbeteren en wordt bijna aanzien als een luxeproduct. Op geleide wandelingen, terreinbezoeken en cursussen ontmoeten eigenaars elkaar, wisselen ervaringen uit en beginnen de handen te jeuken. De honger naar kennis en inzicht in bosbeheer is bij sommigen niet te stillen. Belangrijke motieven voor bosbezit zijn niet toevallig ontspanning, schoonheid, eenheid, natuurlijkheid en ongereptheid (Lust *et al.*, 2001). De rol van de bosgroepen zal in de toekomst essentieel worden. De bosgroep zal instaan voor het informeren van elke eigenaar die daar

naar vraagt. Via deze informatie wordt echter niet alleen verstandelijke of wetenschappelijke kennis doorgegeven, maar ook affectieve beschouwingen, esthetische waarderings, milieu-ethische principes of opvattingen (Lust *et al.*, 2001).

Bibliografie

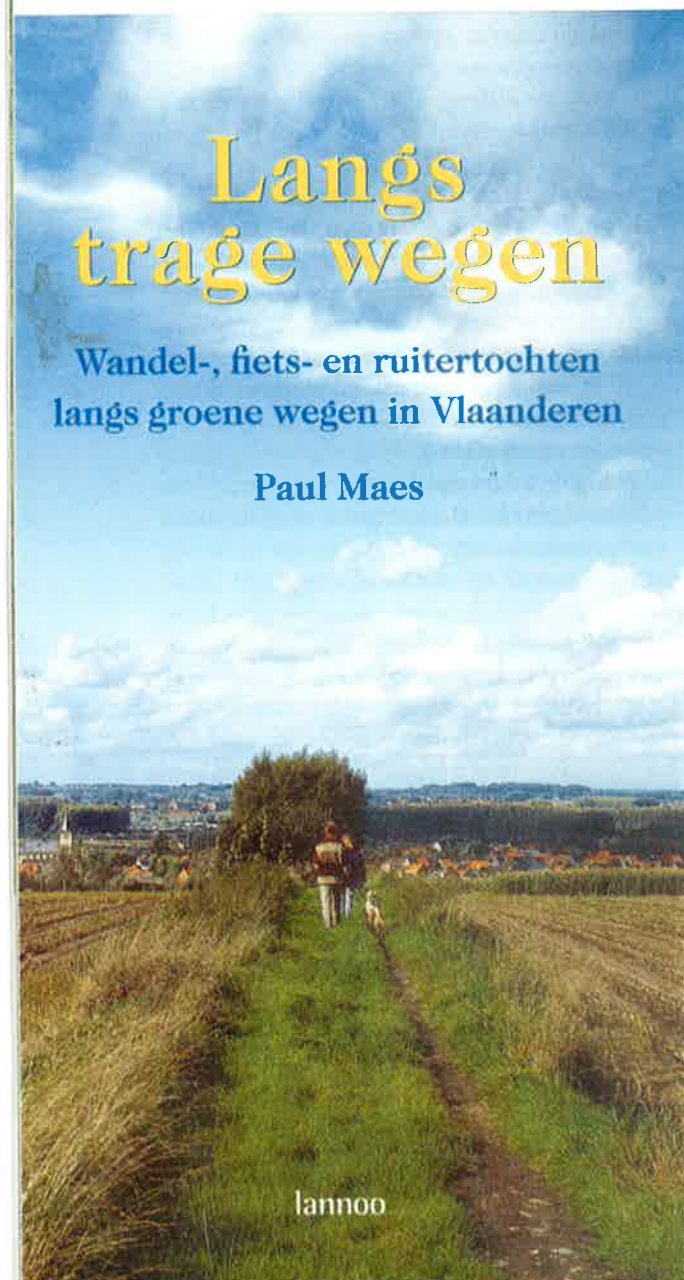
- Lust, N., Serbruyns, I., Mortier, F., De-liens, L., Mertens, F. (2001). De perceptie van de ecologische functie van bossen: attitudes van privé-eigenaars in Vlaanderen. p. 110, p. 186.
- Maddelein, D., Neirynck, J. (1995). Omvorming van Kempische dennenbossen naar gemengde bestandstypes op basis van inlandse eik. p. 10-11.
- Willems, S., Jacobs, I., Vaes, F. (1997). Verkenningstocht Hoge Mouw en Kabouterkensberg.

De echte guldenroede, één van de geïnventariseerde plantensoorten. Foto: Sus Willems.

Boekbespreking

LUT SLEMBROUCK

Langs trage wegen
 'Wandel-, fiets- en ruitertochten
 langs groene wegen in Vlaanderen'

Auteur: Paul Maes

In deze gids gaat auteur Paul Maes op zoek naar verschillende soorten buurtwegen in Vlaanderen. Buurtwegen zijn het soort wegen dat uitsluitend of voornamelijk gebruikt wordt door niet-gemotoriseerd verkeer: kerkwegen, veld- en boswegen, karrewegen, jaagpaden, onverharde holle wegen, enz. ... Kortom wegen voor het 'trage verkeer' die we moeten koesteren omdat ze een belangrijke rol kunnen spelen in de ontwikkeling van zachte recreatie, landbouw en natuurontwikkeling. In een lange boeiende geïllustreerde inleiding schetst de auteur de geschiedenis van deze wegen. Hij beperkt zich niet tot het in kaart brengen van de vele problematieken die hieromtrent leven, maar hij geeft ook de visies weer vanuit verschillende hoeken (natuur, landbouw, recreant, gemeente, provincie). Aanvullend geeft hij ook suggesties voor mogelijke oplossingen inzake het onderhoud en de herwaardering van deze wegen.

In het tweede deel stippelt Paul Maes een aantal parcours uit die de theorie toetsen aan de praktijk.

Langs trage wegen is een interessant boek dat de gevolgen van de stadsvlucht ten voordele van het landelijk wonen, de ruimtelijke (wan)ordening, de herverkavelingen vooral in de periode 1960-1970 in kaart brengt. Het boek formuleert een warm pleidooi voor een herdefiniëring van de functie van trage wegen en een oproep tot wederzijds respect voor de verschillende gebruikers ervan.

Het boek verscheen bij uitgeverij Lannoo en is in de handel te verkrijgen voor € 13,95.

INTERACTIEVE VOORSTELLING OVER 'ENERGIEZUINIGE STOOFKES IN DE TROPEN'

vrijdag 24 januari 2003
 aanvang om 20.00 uur

Plaats
 KUC
 Kortrijksepoortstraat 254
 9000 GENT

Spreker
 Erik Blauwet

Erik Blauwet is al een aantal jaren met de bouw van eenvoudige, 'goedkope' stoven bezig en brengt zijn ervaring uit Ghana en Thailand. Het gebruik van dirstenen vuren wordt kritisch toegelicht.

*Inschrijving op het VBV-secretariaat
 toegang gratis*